

Dosarul nr. 2ra-408/19

Prima instanță: Jud. Chișinău, sediul Râșcani (jud. C. Guzun)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. A. Panov, M. Anton, V. Cotorobai)

DECIZIE

12 iunie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Valeriu Doagă
Mariana Pitic
Iurie Bejenaru
Tamara Chișca-Doneva
Nicolae Craiu

examinând recursul declarat de către Eugenia Motorniuc,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Eugenia Motorniuc și Ana Cerneavschi împotriva lui Boris Bălănuță și Elena Musteață, intervenient accesoriu Oficiul Cadastral Teritorial Chișinău (succesor în drepturi Instituția Publică „Agenția Servicii Publice”) cu privire la constatarea nulității actelor juridice,

împotriva deciziei din 21 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost admis apelul declarat de avocatul Mihai Josan în numele lui Boris Bălănuță, s-a casat integral hotărârea din 27 octombrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani și s-a pronunțat o nouă hotărâre prin care cererea de chemare în judecată a fost respinsă,

c o n s t a ț ă:

La data de 18 ianuarie 2010 și ulterior la 7 iunie 2010, Eugenia Motorniuc și Ana Cerneavschi au depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Boris Bălănuță și a Elenei Musteață, intervenient accesoriu Oficiul Cadastral Teritorial Chișinău (succesor în drepturi Instituția Publică „Agenția Servicii Publice”) cu privire la constatarea nulității actelor juridice.

În motivarea acțiunii reclamantele au indicat că, Elena Musteață a obținut certificatul de moștenitor legal nr. 1541 din 20 martie 2002, eliberat de către notarul Adelina Ursu, privind moștenirea masei succesoriale rămase după decesul Nadejdei Coteț, folosind acte false, și anume certificatul de deces eliberat pe numele Nadejdei Coteț.

Au menționat că, notarul a deschis dosarul succesoral, cu încălcarea competenței teritoriale, deoarece la acea dată Elena Musteață nu avea domiciliu în mun. Chișinău. Din considerentele date consideră lovit de nulitate și contractul de donație nr. 2822 din 3 iulie 2007, autentificat de notarul privat Viorica Șevciuc, prin care Elena Musteață donează lui Boris Bălănuță 5/21 cotă-parte din imobilul ce se află pe str. xxxxx, încheiat în baza certificatului de moștenitor legal.

În urma concretizării cerințelor Eugenia Motorniuc și Ana Cerneavschi au solicitat constatarea nulității certificatului de moștenitor legal cu număr de înregistrare 1541 din 20

martie 2002, eliberat de către notarul Adelina Ursu și constatarea nulității contractului de donație nr. 2822 din 3 iulie 2007 autentificat de notarul privat Viorica Șevciuc.

Prin hotărârea din 27 octombrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, acțiunea depusă de către Eugenia Motorniuc și Ana Cerneavschi a fost admisă. S-a constatat nulitatea certificatului de moștenitor legal cu număr de înregistrare 1541 din 20 martie 2002, eliberat de către notarul Adelina Ursu. S-a constatat nulitatea contractului de donație nr. 2822 din 3 iulie 2007, autentificat de către notarul privat Viorica Șevciuc, prin care Elena Musteață donează lui Boris Bălănuță, 5/21 cotă-parte din imobilul ce se află pe xxxxx.

Prin decizia din 21 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău a fost admis apelul declarat de avocatul Mihai Josan în numele lui Boris Bălănuță, s-a casat integral hotărârea din 27 octombrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani și s-a pronunțat o nouă hotărâre prin care cererea de chemare în judecată depusă de către Eugenia Motorniuc și Ana Cerneavschi a fost respinsă, ca fiind tardivă.

La 21 decembrie 2018, Eugenia Motorniuc a declarat recurs împotriva deciziei din 21 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău.

În motivarea recursului a indicat că, instanța de apel la adoptarea soluției a aplicat eronat legea, și anume prevederile art. 74, 75, 81, 82, 83 din Codul civil (redacția 1964).

Totodată, a menționat că examinarea cauzei în instanța de apel a avut loc în lipsa părților Ana Cerneavschi și Eugenia Motorniuc, cărora nu li s-au comunicat locul, data și ora ședinței de judecată, astfel fiind încălcate normele de drept procedural.

Recurenta a solicitat admiterea cererii de recurs, casarea deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la 21 iunie 2018, dar date care ar confirma recepționarea acesteia de către recurentă, la dosar lipsesc.

Respectiv, recursul declarat la 21 decembrie 2018, este în termen.

Prin încheierea din 15 mai 2019 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de către Eugenia Motorniuc a fost considerat admisibil, fiind transmis în Colegiul lărgit pentru a fi examinat în fond.

În conformitate cu art. 441 și art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului, verificând în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recursul declarat și în baza referinței prezentate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul este întemeiat și urmează a fi admis, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în

cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În conformitate cu art. 130 alin. (1)-(3) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege. Nici un fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor. Fiecare probă se apreciază de instanță privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficiența pentru soluționarea cauzei.

În conformitate cu art. 373 alin. (2) din Codul de procedură civilă, în limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces.

Din suportul probatoriu anexat la materialele cauzei se denotă cu certitudine că, la data de 6 martie 2002, Elena Musteață a depus în cadrul biroului notarului Adelina Ursu, cerere de acceptare a succesiunii în urma decesului Nadejdei Coteț, fapt în legătură cu care, notarul a eliberat, la data de 20 martie 2002, certificat de moștenitor legal pe numele Elenei Musteață asupra bunurilor succesoriale 5/21 cote-părți din casa de locuit ce constă din două construcții lit. „A” casa de locuit cu suprafața de 35,8 m² și casa de locuit lit. „B” cu suprafața de 24,20 m² amplasate pe xxxxx (f.d.18, Vol. I).

Ulterior, la 3 iulie 2007 Elena Musteață prin contractul de donație nr. 2822 a donat lui Boris Bălănuță 5/21 cotă-parte din casa de locuit lit. „A” cu suprafața de 35,8 m² din str. xxxxx (f.d.21, Vol. I).

Prin cererea de chemare în judecată depusă la data de 18 ianuarie 2010 și ulterior la 7 iunie 2010 împotriva lui Boris Bălănuță și a Elenei Musteață, intervenient accesoriu Oficiul Cadastral Teritorial Chișinău (succesor în drepturi Instituția Publică „Agenția Servicii Publice”), Eugenia Motorniuc și Ana Cerneavschi a solicitat constatarea nulității certificatului de moștenitor legal cu număr de înregistrare 1541 din 20 martie 2002, eliberat de către notarul Adelina Ursu și constatarea nulității contractului de donație nr. 2822 din 3 iulie 2007 autentificat de notarul privat Viorica Șevciuc.

Instanța de fond judecând cauza, prin hotărârea din 27 octombrie 2017 a admis cererea de chemare în judecată depusă de către Eugenia Motorniuc și Ana Cerneavschi. A constatat nulitatea certificatului de moștenitor legal cu număr de înregistrare 1541 din 20 martie 2002, eliberat de către notarul Adelina Ursu. A constatat nulitatea contractului de donație nr. 2822 din 3 iulie 2007, autentificat de către notarul privat Viorica Șevciuc, prin care Elena Musteață donează lui Boris Bălănuță, 5/21 cotă-parte din imobilul ce se află pe xxxxx.

În favoarea concluziei date, prima instanță a reținut că, la eliberarea certificatului de moștenitor legal de către Notarul Adelina Ursu au fost încălcate prevederile legale referitor la constatarea decesului persoanei Nadejda Coteț, data deschiderii succesiunii, locul deschiderii succesiunii precum și termenul pentru acceptarea succesiunii.

Totodată, instanța de judecată a stabilit că, Elena Musteață având drept scop intrarea în posesia averii succesoriale a defunctei Nadejda Coteț, s-a prezentat la biroul notarului privat Adelina Ursu, unde a prezentat certificat de deces fals pe numele Nadejdei Coteț,

prin care a confirmat că ultima a decedat la 6 februarie 1991 și hotărârea judecătorească din 12 martie 2001, prin care se dovedește gradul trei de rudenie, fiind constatat faptul că Elena Musteață este nepoata Nadejdei Coteț.

Instanța de judecată a mai conchis că notarul Adelina Ursu a eliberat certificatul de moștenitor legal bazându-se pe certificatul de deces fals, prezentat în mod fraudulos de către Elena Musteață, fără a verifica faptul/data decesului Nadejdei Coteț, și drept urmare, aplicând termenul de acceptare a succesiunii contrar prevederilor legii. Mai mult, notarul nu a luat în considerare nici locul unde urma să fie deschisă succesiunea, or, locul de aflare a bunurilor defunctei Nadejda Coteț este xxxxx.

Referitor la capătul de acțiune privind constatarea nulității absolute a contractului de donație nr. 2822 din 3 iulie 2007, încheiat între Elena Musteață și Boris Bălănuță, instanța a considerat că acesta urmează a fi constatat nul ca consecință a recunoașterii nulității certificatului de moștenitor legal nr. 1541 din 20 martie 2002 – act juridic care a stat la baza încheierii contractului.

Instanța de apel judecând apelul declarat de către avocatul Mihai Josan în numele lui Boris Bălănuță, a ajuns la concluzia temeiniciei acestuia și a casat integral hotărârea din 27 octombrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, pronunțând o nouă hotărâre prin care cererea de chemare în judecată depusă de către Eugenia Motorniuc și Ana Cerneavschi a fost respinsă, ca fiind tardivă.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a concluzionat că în cadrul examinării cauzei nu au fost prezentate probe întru demonstrarea existenței circumstanțelor ce ar indica la nulitatea absolută a actului juridic, ce a constituit obiect al litigiului – certificatul de moștenitor legal nr. 1541 din 20 martie 2002, eliberat de către notarul Adelina Ursu pe numele Elenei Musteață.

Astfel, a conchis în speță nu sunt aplicabile prevederile legale cu privire la imprescriptibilitatea acțiunii civile.

Instanța ierarhic inferioară a stabilit că, atât Legea existentă la data eliberării certificatului de moștenitor legal (20 martie 2002), cât și Legea existentă la data încheierii contractului de donație (3 iulie 2007), instituiau termen de contestare a actelor juridice, în ambele cazuri acesta fiind de 3 ani de la data emiterii actului sau din data când persoana interesată a aflat de existența lui. De asemenea, în ambele Legi se indică modalitatea de repunere în termenul de prescripție omis de partea interesată.

Instanța de judecată a reținut că, conform materialelor cauzei reclamantele au cunoscut despre existența certificatului de moștenitor legal încă din anul 2005, însă acțiunea au înaintat-o abia în anul 2010, adică peste aproximativ 5 ani. Cât privește contractul de donație, acesta a fost întocmit la notar la data de 3 iulie 2007, iar acțiunea de contestare a acestuia a fost înaintată peste termenul de 3 ani.

Respectiv, instanța de apel a considerat că, reclamantele s-au adresat tardiv, nu au solicitat repunerea în termen pentru adresarea cu acțiune și nu au prezentat careva probe sau motive în acest sens.

Verificând legalitatea și temeinicia deciziei contestate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide ca fiind neîntemeiată și eronată soluția instanței de judecată, din considerentele ce urmează.

Conform art. 8 alin. (1) din Codul civil, drepturile și obligațiile civile apar în temeiul legii, precum și în baza actelor persoanelor fizice și juridice care, deși nu sunt prevăzute de lege, dau naștere la drepturi și obligații civile, pornind de la principiile generale și de la sensul legislației civile.

În conformitate cu art. 267 alin. (1) din Cod civil, termenul general în interiorul căruia persoana poate să-și apere, pe calea intentării unei acțiuni în instanță de judecată, dreptul încălcat este de 3 ani.

Art. 272 alin. (1) din Codul civil, statuează expres că termenul de prescripție extinctivă începe să curgă de la data nașterii dreptului la acțiune. Dreptul la acțiune se naște la data când persoana a aflat sau trebuia să afle despre încălcarea dreptului.

În speță, instanța de recurs ținând cont de specificul acțiunii și anume constatarea nulității certificatului de moștenitor legal și a contractului de donație, consideră necesar de a reitera și prevederile art. 217 alin. (3) din Codul civil, conform căruia acțiunea în constatare a nulității absolute este imprescriptibilă.

La caz, instanța de apel a reținut că nu sunt aplicabile prevederile legale cu privire la imprescriptibilitatea acțiunii civile, deoarece pe parcursul examinării cauzei nu au fost stabilite careva circumstanțe ce ar indica la nulitatea actelor juridice contestate.

Tot, la acest segment a mai invocat că, pentru a obține certificatul de moștenitor legal Elena Musteață a prezentat notarului certificatul de deces nr. 004952 eliberat de Oficiul Stare Civilă pe numele defunctei Nadejda Coteț, însă instanța de fond, în lipsa unor probe utile și admisibile, din oficiu, a conchis că respectivul înscris este fals, deși în această privință nu există o hotărâre judecătorească sau sentință penală, prin care ar fi fost declarat nul sau constată nulitatea acestuia.

Alegație ce este apreciată critic de către instanța de recurs, or, în argumentarea poziției sale instanța

de apel s-a limitat doar la această invocare, fără a da însă apreciere celorlalte probe/acte anexate la materialele cauzei (copia certificatului de deces nr. 2212, răspunsul Oficiului Stare Civilă nr. 3494 din 28 septembrie 2005), care, de fapt sunt contrare certificatului de deces nr. 004952 (f.d.19, Vol. I) prezentat notarului de către Elena Musteață întru obținerea certificatului de moștenitor legal.

Colegiul lărgit constată, că aceste circumstanțe, au rămas fără o apreciere adecvată din partea instanței de apel, deși urmau a fi verificate și analizate minuțios, întru soluționarea obiectivă și corectă a litigiului dedus judecății.

Astfel, instanța de apel, fără a intra în esența acestui litigiu și fără a supune verificării raționamentul indicat supra, în raport cu prevederile legale, sub imperiul căror urmează a fi judecat prezentul litigiu, a constatat că, cererea de chemare în judecată depusă de Eugenia Motorniuc și Ana Cerneavschi împotriva lui Boris Bălănuță și a Elenei Musteață, intervenient accesoriu Oficiul Cadastral Teritorial Chișinău (succesor în drepturi Instituția Publică „Agenția Servicii Publice”) cu privire la constatarea nulității actelor juridice (certificatul de moștenitor legal și contractul de donație), urmează a fi respinsă, ca fiind tardivă.

Subsecvent, se menționează că reieșind din specificul acțiunii deduse judecății, precum și în scopul stabilirii temeiniciei sau netemeiniciei pretențiilor, alături de cele constatate, era indispensabil de a examina cauza în fond și de a verifica probele prezentate întru susținerea cerințelor formulate, prin prisma particularităților instituite de Codul civil.

În atare circumstanțe, instanța de recurs reține că, cele descrise cert indică la examinarea superficială a circumstanțelor cauzei, deoarece prezintă relevanță și folosirea criteriilor pentru determinarea corectă a naturii juridice a litigiului dat, rezultând din specificul acestui și care presupune în sine lămurirea completă și pe bază de dovezi certe, pertinente și concludente a situației de fapt, or, concluzia instanței de apel este rezultatul examinării superficiale a litigiului dedus judecății, fără o apreciere și elucidare

corespunzătoare a circumstanțelor cauzei și interpretării eronate a probatoriului administrat în cauză în raport cu normele de drept.

Principiul procesului echitabil, garantat de art.6 CEDO, reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul având posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, pune în pericol dreptul la un proces echitabil (cauza Kaufman vs. Belgia, 1986).

Conform art. 239 din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată.

Cu toate acestea, la caz se atestă o discordanță dintre concluzia instanței de apel și materialul probator anexat la dosar, fapt ce denotă că o asemenea soluție, nu poate fi reținută de către instanța de recurs, aceasta fiind în imposibilitate de a verifica legalitatea deciziei contestate, care a fost emisă fără cercetarea completă a probelor anexate la dosar și fără verificarea multiaspectuală a hotărârii primei instanțe.

Deci, în condițiile date la rejudecarea cauzei, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și, reexaminând cauza, să emită o hotărâre legală și întemeiată.

Din considerentele menționate Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul declarat, de a casa decizia instanței de apel și de a restitui pricina spre rejudecare în ordine de apel, în aceiași instanță, în alt complet de judecători.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de către Eugenia Motorniuc.

Se casează integral decizia din 21 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Eugenia Motorniuc și Ana Cerneavschi împotriva lui Boris Bălănuță și Elena Musteață, intervenient accesoriu Oficiul Cadastral Teritorial Chișinău (succesor în drepturi Instituția Publică „Agenția Servicii Publice”) cu privire la constatarea nulității actelor juridice, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței, judecătorul

judecătorii

Valeriu Doagă

Marina Pitic

Iurie Bejenaru

Tamara Chișca-Doneva

Nicolae Craiu